

En aquesta síntesi tampoc no és balder recordar la importància de l'aportació de pensadors cristians que, provinents de la filosofia o de la teologia, també han jugat durant aquesta època un paper significatiu, han sabut estar a l'alçada dels pensadors seculars catalans i sovint han entrat en diàleg amb ells. Aquest diàleg, com després senyalarà Rovira, troba aportacions originals del pensament cristià (el tema de la tradició, la reflexió sobre la temporalitat o la relació entre Evan-geli i humanisme), troba també punts concurrents amb els filòsofs catalans (el tema de la memòria, la teoria de la imatge o el símbol, la gratuïtat de les relacions humanes o la figura moderna de l'heroi) i òbviament planteja punts de desacord (el refús secular a la transcendència, la indiferència vers una fe «compromesa» i el rebuig de tota ortodòxia).¹⁵

3. El fòrum acadèmic durant la transició (1975-1985)

GONÇAL MAYOS

El panorama que ara esbossaré ve marcat segurament per la circumstància vital que la meua etapa d'estudiant i ara de professor s'han desenvolupat bàsicament dintre d'aquest període. Vaig tenir la sort —em sembla— d'entrar com a estudiant de filosofia quan la transició política i social del país començava a ser un fet. Des de dintre —en la mesura que un estudiant està plenament «dintre» d'una institució acadèmica— vaig viure'n els primers moments i després, cada vegada més implicat, he continuat vivint aquest període efervescent de la transició.

Potser per aquest motiu, el panorama que esbosso té una vessant més sociològica que no filosòfica. Segurament m'hi ha conduït una certa reivindicació d'aquella *efervescència* que em va semblar viure. En mi i, penso, en molts dels meus companys, hi roman el record d'una excitació, una vitalitat i una còmplice llibertat sovint però només intel·lectual. Penso que no tenim aquest record només perquè érem joves —com diu el tòpic— sinó perquè la societat i la universitat eren «joves»; si bé no eren noves per estrenar, es renovaven profundament en una esperànçada projecció sense barreres definides. Això pel que fa al record i a l'entusiasme; però també tinc la convicció molt més sociològica i fonamentada que aquelles institucions acadèmiques —no només les universitats, sinó també els instituts i les associacions— eren

ticles següents: Pere Lluís Font, «Passat i present de la relacions entre la fe cristiana i la cultura catalana», a *Qüestions de Vida Cristiana*, 1984, espec. pàgs. 42 i ss. Enric Bastardes, «Entrevista a Eugenio Trias: Les reflexions de tres dècades i el seu impacte en la Catalunya d'avui», *L'opinió socialista*, Núm. 4, 1986, pàgs. 73 i ss. També *Diàlegs a Barcelona: Jordi Maragall-Eugenio Trias*, Ajuntament de Barcelona, octubre 1988, espec. pàgs. 17 a 37 i el pròleg a la segona edició del llibre de Ramon Valls, *Del yo al nosotros. Lectura de la Fenomenologia del Espiritu de Hegel*, Ed. Laia, Barcelona, desembre 1979, pàgs. 13-14.

15. Vegeu Josep Ma. Rovira, art. cit.

en gran part molt poc «acadèmiques», sobretot pel que fa al sentit més pejoratiu de manca de llibertat i espontaneïtat de pensament.

Però cal començar per justificar el títol i la peculiar definició de filosofia acadèmica que faré servir. Intentaré descriure més una certa «realitat» —en gran mesura subterrània— que no el tòpic que se n'ha fet i, sobretot, la mateixa imatge que al règim desaparegut li interessava donar i fomentar de les institucions docents o «oficials»:

1) En primer lloc, justificaré per què faig servir el mot «fòrum». Penso que encara avui dia, i especialment durant la transició, al nostre país la filosofia és sobretot «parlada», «debatuda», «discutida», «explicada i exposada oralment» (més bé o més malament, no m'hi fico). No sé si això és un anacronisme o una fortuna, però la filosofia, en gran mesura, continua sent un gènere parlat i dialogat (almenys abans, i com a taller de prova, de l'escriptura). És també degut a la manca crònica, en aquest país, de col·leccions d'assaig, de projecció real de la filosofia en els mitjans de comunicació i, molt concretament, de revistes especialitzades, que la filosofia s'exerceix sobretot i majoritàriament d'una manera socràtica.

Si les coses són així avui dia, és molt més comprensible que ho fos en el període anterior i durant la transició. S'exercia bàsicament de paraula, en un diàleg sovint desequilibrat perquè solia anar només de professor a alumne i d'alumne a professor més que no de professor a professor o, simplement, d'un interessat en la filosofia cap a un altre interessat.

2) Faig servir conscientment el mot «acadèmic» malgrat que avui dia tot i la seva il·lustre procedència de l'*Acadèmia* de Plató (el primer fòrum institucionalitzat i específic per a la filosofia) ha assolit un valor pejoratiu. És cert que, sovint, amb el mot «filosofia acadèmica» es vol indicar el degradat conjunt, tant ampli com divers, d'institucions que s'ocupen de la filosofia com una disciplina educativa més. Se sobreenen que la tasca pròpiament filosòfica es realitza en un altre fòrum o en solitud. Alhora es pensa que la filosofia acadèmica es limita a repetir esquemes i filosofemes heretats, els quals els alumnes s'han de limitar a repetir de cor i segons els gustos ideològics del professor de torn.

No obstant això, —i com veurem— no es pot empaquetar sota aquest tòpic tan negatiu tota la filosofia que es fa —i sobretot que es

va fer durant el període de la transició— en les institucions acadèmiques i docents.

A partir d'aquestes consideracions i donades les circumstàncies cròniques de debilitat de la filosofia del país, ens va semblar un greu error deixar de banda en aquestes conferències o menystenir l'anomenada «filosofia acadèmica». D'una banda, el seu funcionament real no ha concordat sempre amb el tòpic mencionat —en especial durant la transició. D'altra banda, si en aquest país es pot parlar d'un fòrum filosòfic majoritari, permanent, que —encara que tard— acaba transcendint a la societat i que per tant és viu, aquest fòrum no pot ser altre que l'anomenat «acadèmic». És trist, però no hi ha més cera que la que crema, i si no es consideren les universitats, els instituts, els ICE, el Col·legi de Doctors i Llicenciats, el Col·legi de Filosofia, la Societat Catalana de Filosofia i alguna institució o grup més, el panorama resultant és pràcticament desèrtic. Els genis aïllats i les suplències voluntarioses són excepcionals i —malgrat honoroses excepcions— marginals.

D'altra banda, cal tenir en compte que, almenys a Catalunya, un xic abans del 1975, i sobretot després, el franquisme o els seus residus nostàlgics ja no controlaven totalment —ni, sovint, majoritàriament— les institucions d'ensenyament. S'hi feia o s'hi assajava una filosofia nova, semiclandestina i soterrada per la crosta oficial, però ja majoritària. Com en el règim polític, en l'ensenyament el canvi va venir de dintre mateix, ajudat per la disgregació ja cadavèrica de la situació precedent. Fou un procés subterrani però profund, biològic-generacional, i que sortia de la societat mateixa. Aquest procés, que en el camp polític va esclatar amb una velocitat sorprenent si bé controlada, en el camp acadèmic va ser menys espectacular però no menys real, i, de vegades, fins i tot anticipat.

* * *

D) ASPECTES PER A UNA RECONSIDERACIÓ

a) Si partim de les anteriors consideracions, hem de valorar de la següent manera el paper del fòrum acadèmic durant la transició. En primer lloc, la filosofia «acadèmica» ha estat moltes vegades el suport i l'aixopluc dels debats més vius i més interessants —sovint en petites sales o entre vaga i vaga. Les explicacions dels qui han viscut els temps justament anteriors a la transició i els primers d'aquesta ens parlen

gairbé unànimement d'uns moments d'enorme vitalitat —forçosament socràtica o parasocràtica— i que, en part, sembla haver-se perdut darrerament.

Certament, abans de la transició però també durant aquesta, l'àgora institucionalitzada, la plaça semipública on la filosofia s'ha exercit —més bé o més malament— van ser les institucions «acadèmiques» amb les seves sales i passadissos. És cert que la major part de les vegades aquella ebullició era sostinguda especialment per joves professors —els famosos PNN— sense seguretat laboral ni cap perspectiva clara de futur a mig termini. Oblidar el seu paper i servir és un greu error, sobretot davant una producció «escrita» molt fragmentària, molt més censurada, potser per això menys rica i representativa, i —sovint— hereva directa d'aquell fòrum acadèmic. Parlem del fòrum mig clandestí, mig oficial, que van esdevenir les universitats, els instituts i associacions diverses —com el Col·legi de Filosofia, algun ICE o la Societat Catalana de Filosofia— quan va caldre, quan no hi havia gairebé cap altra cosa.¹

b) Els pedagogs distingeixen entre l'àmbit formal i l'informal de l'aprenentatge. Segons aquesta distinció, nosaltres ens ocupem clarament de l'àmbit formal. No obstant això, estic disposat a argumentar que, durant la transició —abans en menor mesura— i en el cas de la filosofia, tots dos àmbits han anat molt barrejats.

Hi va intervenir la debilitat de les institucions que, com el mateix règim, es disgregaven per elles mateixes; el *boom* demogràfic, que va convertir les universitats i els instituts en una massa «més informal que formal» de professors i d'alumnes amuntegats de qualsevol manera i els efectes alliberadors de la reforma política i del canvi accelerat de la societat. Tots aquests motius van permetre que, amb l'aquiescència del docent i dels seus alumnes —i normalment l'absolut desconeixement o despreocupació de l'autoritat acadèmica—, dintre de les aules es generés una dinàmica molt més viva i rica —en l'aspecte reflexiu i de debat— que no preveia el règim.

Evidentment, no sempre va ser així; fins i tot no estic segur que fos majoritàriament així. Però proposo fer memòria als presents i recordar que quan es va voler fer alguna cosa —de mutu i espontani acord de docents i estudiants— habitualment es va poder fer. Els mitjans

1. Per exemple, en la semiclandestinitat d'una institució burocràtica que no funcionava es van poder fer classes en català i tocar tots els temes polèmics des del marxisme al nihilisme, la filosofia analítica o els darrers corrents crítics arrabats.

eren pobríssims, el reconeixement institucional inexistint; semblava que la transcendència era molt limitada —que les grans coses passaven en les manifestacions (i així era). Però en el camp de la filosofia moltes de les grans coses i la base sobre la qual avui estem instal·lats parteixen i han sorgit —en la part bona i la part dolenta— d'aquells temps i aquella caòtica, però més lliure que no sembla, situació acadèmica.

c) D'altra banda, aquest àmbit acadèmic tan sovint denigrat ha estat pràcticament l'únic lloc on —potser amb una manca notable de comunicació— a més a més d'ensenyar, s'investigava o s'estudiava i, sobretot, es *finançava* (pràcticament ningú no ha pogut o no pot viure dels seus llibres) el treball filosòfic. El seu paper, que podem anomenar «alimentós»,² és innegable, però sovint s'oblida que ha estat «alimentós» en un sentit més profund que no el merament econòmic. Les crítiques a l'academicisme de les institucions han parit sempre de la resistència de l'estructura burocràtica al diàleg i a les noves propostes. Cal reconèixer que moltes vegades la institució ha estat un fre a la llibertat i a l'espontaneïtat creativa i reflexiva, i que el diàleg docent-docent ha estat molt difícil quan no inexistent, excepte entre el reduït grup dels amics o els qui treballen en la mateixa direcció i paradigma. Ara bé, com a alumne (i crec que també com a professor) puc testimoniar que durant aquell temps el millor que vam obtenir va parir del diàleg creatiu i viu entre docent/estudiant o company/company.

La mateixa manca de vitalitat burocràtica de la institució acadèmica abans i durant la transició va permetre que, complets uns mínims requisits burocràtics, el que hi ha hagut dintre de l'aula —sovint amb seminaris paral·lels o no oficials— ha estat el més viu, el més creatiu, el més lliure i espontani, el més satisfactori i recompensador del panorama filosòfic *real* del país.

La transició va permetre, d'altra banda, reintegrar —si bé sempre un xic marginalment— els cenacles polítics o simplement filosòfics crítics rebutjats pel règim franquista. Això va permetre que moltes idees i propostes sortissin per primera vegada a la llum pública, si més no, per la influència exercida en les noves generacions. I no oblidem que la presència semipública a les aules de les universitats i instituts

2. Aquest últim aspecte fa que, malgrat ser molt criticada la «filosofia acadèmica» institucionalitzada, pràcticament tothom hi ha trobat, hi troba o hi intenta trobar el seu «aixopluc». N'hi ha molt poques i honoroses excepcions: Yvars d'Edicions 62, algun traductor o periodista i, més darrerament, alguns alts càrrecs, que sovint són en excedència o han passat per les institucions acadèmiques.

de les noves idees o els pensaments més crítiques sovint es produïa abans que les revistes o llibres publicats tinguessin una mínima projecció efectiva.

Cal dir —malgrat la recança que la idea em provoca— que, de vegades, durant la transició les institucions acadèmiques han estat un aixopluc més fàcil i accessible que no la limitada societat civil, des preocupada molt majoritàriament del pensament i, sobretot, de la filosofia. Segurament, si no hi ha hagut menys filosofia «acadèmica» i més filosofia «pública» ha estat perquè la societat en el seu conjunt no ho permetia o no s'hi interessava prou.³

* * *

II) EFECTES DE LA TRANSICIÓ

La pobresa del país obligà segurament que les coses fossin com les he descrites. Però aleshores, si es nega globalment la «filosofia acadèmica», com sovint s'ha fet, pràcticament no queda res i els mateixos denigradors també neguen una part del seu treball. Però no vull fer, en absolut, una defensa de l'academicisme. Tampoc no vull fer una mera apologia del passat, d'una situació a la qual no s'hauria de tornar mai. No vull repetir romànticament i per enèsima vegada que qualsevol temps passat va ser millor. No vull embellir aquella situació respecte la situació actual dient que part de la seva riquesa i potència s'està perdent. Però vull treure algunes conseqüències del que he dit, que fan un cert balanç de la situació durant els darrers anys i en el present. Analitzem els efectes d'aquests 10 anys de transició:

1) Podem començar dient que malgrat el potenciament de la indústria editorial, de la importància creixent dels mitjans de comunicació i de la liberalització de l'expressió pública d'opinions, si en aquest país hi ha un fòrum filosòfic ampli (si bé amb compartiments estancats) no és altre que el que he anomenat «fòrum acadèmic», el qual

3. En aquestes conferències, Jaume Lorés remarca els sorprenents «silencis» de la filosofia pública, les seves preocupacions sovint efímeres i de poc contingut i recorda la crisi —especialment a Catalunya— del llibre d'assaig, la poca demanda i el cansament social per les qüestions problemàtiques o interrogatives. Fins i tot coincideix amb Kovira Belloso en que la «filosofia pública» ha retornat una mica a «l'escola», com prenent-se un temps de maduració després de l'esforç «d'haver estat contemporània sense haver estat moderna».

afortunadament no es limita als pitjors tics de la «filosofia acadèmica». Per a bé o per a mal, en aquest àmbit és on es confronten en primer i, sovint, en darrer lloc les opinions i treballs d'una àmplia majoria de la gent que s'ocupa de filosofia. Per això he insistit —un tant optimistament— a considerar-lo i anomenar-lo «fòrum». En aquest pobre país, és el fòrum per antonomàsia, encara que només sigui perquè més del 90% de la gent i de l'activitat dedicada a la filosofia està inscrita en aquest àmbit «acadèmic».

2) En l'època de la transició política, a més a més, el fòrum acadèmic va ser molt potenciat, malgrat el que pugui semblar, perquè va treure els filòsofs de l'exili interior o exterior. Els va reincorporar a les universitats (és el cas dels famosos Tierno Galván, García Calvo i, aquí, José María Valverde o Manuel Sacristán). Altres no han estat tan afortunats, però els ha permès un contacte continu i una fructífera doble residència (com Ferrater Mora, García-Bacca o, en un altre àmbit, també interessant per a la filosofia, el Dr. Oro). També cal reconèixer, però, que en alguns casos el retorn sembla ja difícil com el cas d'Eduard Nicol.

La transició —i, lamentablement, el temps— ha resolt el terrible problema de l'exili polític, si bé no el de l'exili intel·lectual d'aquells que troben més mitjans i repercussió a l'estranger. Penso, per exemple, en el lògic i filòsof de la ciència Carles Ulisses Moulines. I una de les raons que em porten a afirmar que la transició, en el camp de la cultura —i per tant en filosofia—, no s'ha acabat, que la normalització cultural del país no s'ha acabat, és que no hi ha mitjans per a evitar l'emigració *forçosa* de cervells. Ara bé; dins de la nova comunitat europea s'ha de potenciar l'emigració voluntària, no pas la forçosa. Cal esperar, doncs, que augmenti a poc a poc la circulació —cap a dintre i cap a fora— de professorat i d'alumnes.

3) Cal dir, d'altra banda, que durant la transició el fòrum acadèmic s'ha ampliat i diversificat quantitativament. El seu creixement quantitatiu em sembla evident. Si bé l'explosió demogràfica, que n'és la base, és anterior a la reforma política, només al llarg de la transició s'han trobat els mitjans míims per a donar una resposta mínimament adequada als déficits creats. Així podem dir que el factor quantitatiu ha estat el principal causant d'un canvi real en l'anome-

nat fòrum acadèmic. Aquest és ara mateix més complex del que sembla i conforma un teixit que té com a principals problemes el descobriment mutu i la heterogeneïtat dels seus components. Podem distingir-hi breument:

a) L'àmbit universitari. Cal esmentar les dues universitats: la Universitat de Barcelona, anomenada «Central», la Universitat Autònoma, un departament de la Facultat d'Arquitectura de la Universitat Politècnica, les seues universitàries a Girona, Tarragona, Lleida, Reus i altres (cada vegada més potenciades), i l'oblidada presència a Catalunya de la UNED (deixaré per al Dr. Rovira Bellosó la nounada Facultat Eclesiàstica de Filosofia).

b) La segona ensenyança en els instituts, amb els actuals problemes d'assignatures obligatòries i optatives i aquesta assignatura tan debatuda que és l'ètica. Cal fer esment a l'escola privada que és clarament la ventafocs del sistema i que, durant molt de temps, ha hagut de suplir les deficiències de l'ensenyament públic.

A partir dels instituts s'han format grups de treball força valuosos i actius, com el Liceu Maragall al voltant de Lluís Cuéllar, Bernard Castany, Manuel Satiú i Lluís Alegret; també la revista del grup d'instituts de Santa Coloma de Gramanet, el grup Panta rei (al voltant d'Hilari Arnau i Llätzer Brita) (creador, amb el Col·legi de Llicenciats, del premi Arnau de Vilanova), un grup al voltant de Rosa Sensat i l'ICE de l'Autònoma (M.R. Borràs i Sara Estrada), etc.

c) El Col·legi de Filosofia, ara inclòs en el nou Institut d'Humanitats, és una institució que ha nascut com una alternativa o renovació del tòpic més negatiu de la «filosofia acadèmica» i, malgrat que la part pedagògica o estrictament acadèmica no sigui el seu aspecte més prominent, m'ha semblat absolutament imprescindible d'incloure'l aquí dintre de la definició àmplia i no maniquea que faig servir. Aquesta institució ha exercit una inqüestionable influència mitjançant les seues classes, cursos i conferències. En aquests s'han introduït gran part de les idees més novadores dels darrers temps. Deixaré la resta d'aspectes, com l'editorial i publicista, per a Jaume Lorés.

d) Els diversos ICE, el Col·legi de Doctors i Llicenciats i les diverses escoles d'estiu (la Universitat d'Estiu a Prada, la primera) que volen ser, explícitament, un fòrum entre els professionals i una eina de

reciclaje, i on s'han fet algunes experiències que ni la universitat ni els instituts permetien. També cal valorar la tasca promotoionadora de la investigació d'institucions com la Fundació Jaume Bofill.

e) La Societat Catalana de Filosofia (filial de l'Institut d'Estudis Catalans) que, malgrat una certa marginalitat, va ocupant el seu lloc natural i vol convertir-se en un element integrador i de pont entre instituts i universitats (pel que fa als professors) i entre els darrers anys d'estudis universitaris i els primers treballs d'investigació, les beques, l'atur o les primeres feines (pel que fa als darrers llicenciats). S'hi estan creant noves agrupacions més concretes, com són les associacions de Fenomenologia, de Filosofia Medieval i de Pensament Modern, de Filosofia Política i sobre el Pensament Alemany.

4) En l'etapa de la transició, gràcies a l'arribada minsa però superior a altres temps de mitjans i als efectes de les reivindicacions professionals, s'han produït algunes millores en la situació acadèmica, tant dels professors com de l'alumnat. Hi ha hagut una petita millora en la dignificació de la professió: han disminuït les hores lectives, s'ha evitat haver d'impartir altres matèries, s'ha reduït —en alguns casos— el nombre d'alumnes per aula, etc. Tot aquest creixement quantitatiu —dignificació de la professió, més professionals i més centres— ha fet possible un fort canvi qualitatiu.

a) D'una banda, ha representat la professionalització del col·lectiu, si bé caldria dir més pròpiament la funcionarització de la majoria d'aquest col·lectiu. La seguretat en el treball, que significa està estretament vinculat a un augment de qualitat en l'ensenyança i la investigació, malgrat els vicis que solen assetjar els funcionaris.

b) D'altra banda, ha permès especialitzar els diversos membres del col·lectiu. Aquest aspecte és clar en les universitats, on tant el professorat com el personal en formació està clarament encarat a una forta especialització en la formació, la investigació i, en molts casos, en la docència.

c) En tercer lloc, la professionalització i l'especialització han permès una incipient sortida a l'estranger i els primers reconeixements internacionals de la feina feta des del país estant. He pogut constatar

el reconeixement internacional —segons els camps i comunitats de treball, és clar— per exemple d'Emilio Lledó, Ramon Valls, Manuel Sacristán, José María Valverde, Josep Maria Terricabras, Xavier Rubert de Ventós o Eugenio Trias. També s'ha de tenir en compte que, en el conjunt de l'estat, la filosofia feta a Catalunya no és, ni molt menys, infravalorada.

d) Als instituts, s'hi han pogut formar seminaris de filosofia i desenvolupar una tasca pròpia: petites biblioteques especialitzades, atenció més específica als pocs alumnes que semblen interessar-se més per la filosofia, debats interns, programacions conjuntes, etc.

e) També ha permès una major dedicació a tasques de reciclatge o d'investigació al voltant dels diversos ICE, Col·legi de Doctors i Llicenciats, Societat Catalana de Filosofia o grups privats.

f) Ha permès l'agrupació d'una sèrie de professors universitaris amb un tarannà i interessos propis en col·lectius informals o en el Col·legi de Filosofia. Especialment, aquest darrer grup no ha deixat de créixer i ha esdevingut potser el més conegut, ja no sols a Catalunya sinó també a Espanya i amb una notable repercussió en els mitjans de comunicació.

g) Finalment, com ja he dit, ha permès la recreació de la vella Societat Catalana de Filosofia la qual ha intentat agrupar —amb grans dificultats— tot aquest teixit social. Ha anat treballant calladament intentant ser un fòrum entre les universitats i els instituts, i entre els professionals i els joves llicenciats en formació.

* * *

III) MIRANT CAP AL FUTUR

Hi ha, com hem vist, aspectes clarament positius en els darrers anys, però ara vull remarcar els aspectes —positius i negatius— que em semblen més importants de cara al futur.

1) D'una banda, la transició ha representat un canvi humà considerable i aquest relleu generacional em sembla del tot essencial i de-

terminatiu per al futur. Cal lamentar, en primer lloc, la desaparició de Josep Calsamiglia o Manuel Sacristán. Catedràtics i professors d'una importància cabdal (alguns vinguts a Catalunya per un aire cultural mínimament més respirable, com Emilio Lledó) han anat a altres universitats o han estat recentment jubilats. Penso en Francesc Gomà, Alexandre Sanvicens, Miquel Siguan, Francesc Canals, el mateix Emilio Lledó, Jacobo Muñoz o Juan José Acero. Han deixat una mica òrfena una universitat que ells van configurar amb el seu mestratge i direccions de treball. D'alguna manera, ells van preconfigurar —juntament amb professors afortunadament en actiu a les universitats catalanes— l'actual composició, estructura i línies d'investigació de la universitat —sobretot—, però també dels nostres instituts, ICE i societats diverses. El grup humà és ara molt més jove i del component d'aquest col·lectiu depèn absolutament el futur. Mai com fins ara, l'actitud de la generació jove havia estat tan determinativa. La generació formada durant la transició té ara la paraula i la iniciativa.

2) Podem dir que la transició, en el fòrum acadèmic filosòfic, s'ha acabat o està a punt d'acabar-se. Ens agradi o no, s'ha configurat un model estricte i consolidat de l'estructura acadèmica de la filosofia. En especial, a les universitats, la LRU ha estat ja aplicada i malgrat alguns residus —com els professors associats, uns professors ajudants que encara estan a cavall entre la LRU i l'antiga situació— el cos de professors i de departaments s'ha fixat. En definitiva, tenim un model que, d'una banda, sembla inamovible (en el pitjor dels casos, tancat o col·lapsat) per a força anys. D'altra banda, com a contrapartida, ofereix una base *real* i relativament estable sobre la qual podem plantejar-nos la situació de la filosofia a les universitats. I, per tant, hi ha una base realista per a considerar les possibilitats de canvi i millora.

Als instituts encara no és del tot clar el desenvolupament del nou BUP, però és evident també que el professorat està força estabilitzat —també aquí hom pot fer servir els mots pessimistes de tancat o col·lapsat.

3) El fet que, ens agradi o no, el panorama acadèmic està pràcticament determinat per als propers anys no hauria d'implacar necessàriament la pèrdua de l'efervescència que assenyalava al principi de la conferència. Molt al contrari: hauria de permetre posar les bases sòlides i oferir l'oportunitat —juntament amb les universitats i els cada

vegada més necessaris instituts d'investigació— perquè tant els joves prometedors com el professorat que aspiri a la promoció intel·lectual trobin l'estructura material i les condicions de reciclatge necessàries per a assolir un nivell d'investigació i creativitat equiparable a l'inter nacional (tant pel que fa a l'estudi dels clàssics com a les darreres aportacions).

4) La millora dels darrers anys en la professionalització i condicions de treball en l'àmbit filosòfic ha d'impulsar i permetre:

a) L'actualització i modernització —potser algunes vegades molt relativa— de les escoles i plantejaments que han dominat fins o durant la transició (fenomenologia, neotomisme, personalisme, pensament cristià, el marxisme i la filosofia positivista o analítica).

b) L'assoliment d'un rigor notable pel que fa al coneixement dels clàssics i la consolidació d'una línia historiogràfica de treball i investigació, amb profund coneixement dels idiomes estrangers o clàssics i homologable internacionalment. D'aquesta manera, comença a no ser sempre imprescindible de penetrar en els autors clàssics a partir de traduccions i comentaris estrangers, sinó que es comença a construir una tradició historiogràfica i d'anàlisi rigorosa pròpia.

c) La plena penetració, acceptació i consolidació dels darrers corrents filosòfics a dintre del nostre «forum acadèmic», tant pel que fa als més crítics com als més vinculats als darrers avenços científics. Cal valorar també que hi ha, ara, la possibilitat de superar la tradicional submissió a la moda imperant de França o altres països en favor de la consolidació al país dels diversos corrents —en diàleg amb els autors estrangers, però sense la imitació compulsiva d'altres temps. Sembla que els nous paradigmes arriben més fàcilment que abans i, alhora, semblen persistir fructíferament més enllà del primer cop espectacular.

Com a conclusió només voldria reiterar que no podem permetre'ns el luxe de menystenir el que he anomenat «forum acadèmic», que continua sent àmpliament majoritari. Sembla que fàcticament s'ha estabilitzat per força temps, amb coses que ens desagraden profundament, com el model universitari a partir de la LRU, però que és el que hi ha.

Sobre aquest model, que potser no és tan etern, tancat i col·lapsat com pot semblar (cal mantenir un mínim d'optimisme i entusiasme), hem de bastir les nostres propostes i la nostra acció crítica i constructiva, perquè almenys no es pugui dir que no es va intentar que, d'això que he anomenat «forum acadèmic», en sortís un forum autèntic i «acadèmic» en el millor dels sentits (penso, naturalment, en primer lloc, en l'Acadèmia de Plató).